

УДК 342.9

*Вікторія Вікторівна Астрейко,
аспірантка відділу проблем
державного управління та адміністративного права
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України
ORCID: 0009-0006-5644-6038*

ГЕНЕЗА ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТУ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ У ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИНАХ

Постановка проблеми дослідження. Після прийняття Закону України «Про медіацію» у 2021 році розвиток медіації в нашій країні отримав новий поштовх до активного впровадження в різних сферах. Альтернативні позасудові методи вирішення спорів у розвинених країнах вже давно посідають належне місце у відповідних правових системах та активно використовуються органами влади, фізичними та юридичними особами.

В Україні інститут медіації та врегулювання публічно-правових спорів, використовуючи послуги незалежної особи – медіатора, ще знаходиться на етапі свого становлення. Для повноцінного використання медіації для вирішення спорів з органами публічної влади цей інститут потребує внесення змін до законодавства, визначення з формою, моделлю медіації, способами її застосування. Суспільство та публічні органи повинні бути готові шукати компроміс та вирішувати спори за допомогою такого способу примирення, як медіація. Для розвитку інституту медіації при вирішенні спорів з адміністративними органами в Україні важливим є вивчення та осмислення історико-правового досвіду альтернативного вирішення спорів інших країн та України на різних її етапах становлення. Це сприятиме розробці теоретико-правових основ для сучасного етапу розвитку медіації в Україні як інструменту вирішення публічно-правових спорів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти виникнення та розвитку процедур медіації, примирення, посередництва, мирових угод досліджували такі вітчизняні вчені, як А. Гриб, Р. Карпенко, Н. Крестовська, Н. Нестор, Л. Романадзе, І. Ясиновський та ін. Водночас комплексних праць становлення інституту медіації як одного з альтернативних способів вирішення публічно-правових спорів та конфліктів в Україні немає, що актуалізує обрану тематику дослідження.

Мета і завдання дослідження. Основною метою цієї статті є ознайомлення з генезою та тенденціями наукових досліджень медіації як інструменту вирішення спорів у публічно-правових відносинах.

Виклад основного матеріалу. Історія розвитку інституту медіації невід’ємно пов’язана з розвитком процедури примирення, посередництва та укладання мирних угод між сторонами у світі. Спочатку медіація як форма врегулювання конфліктів і спорів, як і інші форми та способи, не мала свого законодавчого закріплення. Проте з розвитком цивілізації ситуація поступово змінювалася. Інформація про застосування процедури посередництва та примирення у регулюванні спорів зустрічається не лише на ранніх етапах розвитку у Стародавньому Римі та Стародавній Греції, а й у країнах Азії, арабських державах того часу. Проте більшість збережених історичних пам’яток

містять детальні відомості про зародження процедур посередництва та примирення саме на теренах Стародавнього Риму. Зокрема, у Законах XII таблиць, як найдавнішій пам'ятці римського права, вперше була зафіксована можливість мирного врегулювання конфлікту шляхом укладання мирової угоди до початку судочинства.

Економічний розвиток і торгівля сприяли поширенню інституту примирення не тільки для врегулювання конфліктів усередині громади, а й між представниками різних громад. У зв'язку з цим Р. Карпенко зазначає, що є докази того, що в Єгипті доби Птолемеїв був також поширений приватний арбітраж, у результаті якого часто укладали мирову угоду. У листі 209 року до нашої ери зафіксовано мирову угоду між гречанкою за єгиптянкою, предметом спору якого була образлива поведінка. Також автор відзначає й приклад Стародавньої Греції, за яким існував стародавній інститут, відомий як «проксенія», під яким розуміється звернення до посередника з метою налагодження та підтримання зв'язків, ведення переговорів та взаємодії між окремими громадянами, сім'ями, родами, племенами і навіть містами-державами [1, с. 30]. Проксенія походить від давньогрецького слова «*ϕυίτονας*», яке означає «сусід» або «гостинність», належить до концепції та практики надання гостинності та захисту іноземцям чи посланникам у містах-державах Стародавньої Греції.

Згодом у країнах середньовічної Європи поширеною стає модель вирішення спору, конфлікту за посередництва священнослужителів. Це було зумовлено тим, що вони мали великий авторитет та довіру серед населення.

Виникнення ознак інституту медіації та його поширення на теренах сучасної України, на думку Н. Нестор, сягає ще часів Русі-України. Зокрема, примирні процедури вже закріплювались у збірнику законів «Руська правда», коли була запроваджена можливість заміни кровної помсти на грошову компенсацію за вбитого члена родини [2, с. 165]. Водночас, на думку А. Гриб, не можна розглядати компенсаційні санкції норм Руської правди як примирну процедуру. Адже компенсація завданої шкоди є не зародком примирення, а може вважатись лише зародком відновного (компенсаційного) правосуддя, бо за завдані моральні та, можливо, фізичні страждання, за вербальну образу одна із сторін конфлікту отримує грошове відшкодування, але така компенсація відбувається не за угодою сторін, а за рішенням суду. Отже, відсутній наріжний камінь примирної процедури – активність сторін у вирішенні ними спору [3, с. 20]. І хоча можна погодитися з думкою А. Гриб, що вказане джерело права Русі-України не регламентувало процедури примирення, проте запровадження альтернативи у вигляді компенсації замість кровної помсти поступово допомогло започаткувати відновне правосуддя, яке сприяло подальшому формуванню інституту медіації, зокрема, при вирішенні публічно-правових спорів.

Не заперечуючи впливу зовнішніх чинників, варто при дослідженні формування інституту медіації враховувати, як справедливо зауважує М. Хаустова, самотутність національної правової системи України, що зумовлено певними історичними обставинами:

1. Зв'язок з Руською правдою.

2. Вплив польсько-литовського періоду. Зокрема, йдеться про те, що середньовічна українська правова система характеризується своєрідним «змаганням» східної та західної традиції права: спочатку на підґрунті звичаєвого права Київської Русі перевагу мала східна традиція, однак у період створення Статутів Великого князівства Литовського на перший план виходить західна традиція.

3. Дія магдебурзького права на території України (XIII–XVIII ст.). У середині XIV ст. в Україні у таких містах, як Снятин, Кам'янець-Подільський, Київ, Львів, Луцьк, Житомир, Дубно, Ковель, Берестечко, Корсунь, Острог, Переяслав, Канів поширюється магдебурзьке право, яке мало значний вплив на розвиток місцевого самоврядування.

4. Правова система України – Гетьманщина (Військо Запорозьке) XVI–XVIII ст.

5. Перебування українських земель протягом XIX–XX ст. у складі різних державних утворень (Російська імперія, Австро-Угорщина, Польща, Чехословаччина та ін.), внаслідок чого українська правова система зазнала впливу різних правових традицій і різних правових систем.

6. Понад сімдесят років історії Радянської України [4, с. 66–69].

Однак, незважаючи на складний шлях розвитку України та здобуття незалежності, варто зазначити, що на цей час розвиток національної правової системи визначається євроінтеграційним вектором, що, серед іншого, проявляється в ухваленні нових законів, імплементації кращих між-

народних практик вирішення публічно-правових спорів, зокрема, активного впровадження та застосування інституту медіації.

Упродовж XVI ст. було видано три редакції Литовських статутів. Джерелами цих статутів були звичаєве право, відповідна місцева судова практика, Руська правда, польські судебники та кодекси інших держав. Перший Литовський статут (1529 р.) указав на ряд випадків, у яких досудова примирна процедура була обов'язковою; Другий Литовський статут (1566 р.) визначив можливість вирішити спір за допомогою посередників (полюбовного суду); Третій Литовський статут (1588 р.) остаточно закріпив і розширив кількість медіабельних справ. Інститут полюбовного судочинства в литовсько-руському праві охоплював коло справ, у яких допускалось примирення, коло суб'єктів примирення, стадії примирення, оформлення примирної угоди, гарантії її законності та гарантії виконання. Оцінюючи з позицій матеріального права конфлікти, які могли залагоджуватись укладенням угоди про примирення, бачимо, що нерідко вони поєднували цивільні (наприклад, невиконання договорів) і кримінальні за своїм характером проступки сторін [5, с. 71–78].

Особливе місце в історії українського примирного судочинства посідає козацьке право часів Запорозької Січі. Акти судових козацьких справ вказують на визнання запорожцями права договору між товаришами. Тобто сторони конфлікту могли завершити судову справу шляхом примирення і укладання відповідного договору про це. Інститут примирення та договору між сторонами був поширений у випадках завдання тілесних ушкоджень, майнових злочинах. Примирення не тільки допускалось, а й заохочувалось представниками козацької судової системи. Паланкові судді, курінний отаман і суд, кошовий отаман як остання інстанція намагались примирити конфліктуючі сторони, фактично виконуючи роль медіаторів. Безпідставна відмова однієї зі сторін від примирення могла призвести до застосування покарання щодо «непокійного» [6, с. 153–154].

Також на території України у XVIII ст. діяло таке джерело права, як «Права, за якими судиться малоросійський народ». У цьому збірнику було передбачено два види примирення: за посередництвом мирителів, обраних сторонами («полюбовний суд») та без посередництва мирителів [7, с. 68].

Медіація в її сучасному розумінні почала розвиватися у другій половині XX століття передусім у країнах англосаксонської системи права – США, Австралії, Великій Британії, пізніше і в інших країнах. Подією, яка дала поштовх до популяризації та активного запровадження альтернативних методів врегулювання спорів, Н. Безхлібна називає конференцію імені Роско Паунда «Причини невдоволеності населення адмініструванням системи правосуддя в США», відомої як Паундська конференція, що була проведена у США у 1976 році. Відтоді у США, а потім і в Європі альтернативні методи врегулювання спорів набувають дедалі більшої популярності. Цьому є низка причин, які різняться від країни до країни. Зокрема, це висока вартість судового розгляду та виконання судових рішень, значна тривалість судових процесів, корумпованість судової системи тощо [8]. Конференція на честь Р. Паунда створила політичну платформу руху альтернативного вирішення спорів (АВС) у США та інших країнах світу. Доповідач на цій конференції – професор Ф. Сандер запропонував концепцію «суду з багатьма дверима». На думку Ф. Сандера, суд є універсальним, але часто неефективним способом вирішення конфліктів. Проте в умовах відсутності альтернативи люди змушені звертатися до суду. Ф. Сандер запропонував змінити існуючу систему вирішення спорів таким чином, щоб вона максимально відповідала інтересам учасників спору. Замість «одних дверей», що ведуть до відновлення справедливості через судовий процес, Сандер запропонував створити «кілька дверей» – альтернативи судовому процесу, зокрема, й доступ до медіації. Медіація, на його думку, мала стати однією з послуг, що надаються судом як установою з урегулювання спорів.

На основі концепції «безлічі дверей» у американських судах було створено служби для попереднього аналізу спору, які, дослідивши справу, давали сторонам рекомендації щодо найкращої в їхньому випадку процедури, а також інформували про відповідні організації та порядок звернення до їхніх послуг. Початок бурхливого поширення альтернативних процедур у судовій системі США пов'язують із прийняттям у 1990 року Акта про реформу цивільного судочинства (Civil Justice Reform Act). Він передбачав створення в кожному федеральному судовому окрузі спеціальних рекомендаційних комітетів (Advisory Committees) щодо розроблення заходів, пов'язаних з альтернативним вирішенням спорів [9, с. 73].

Історичний розвиток інституту медіації в США можна спостерігати за дослідженнями Л. Махової та А. Виприцького, які стверджують, що у 1982 році в Америці відкрилися перші курси з медіації. З 1993 року стала популярною онлайн-медіація, особливо в суперечках за домени. Також поширюються приватні процедури альтернативного вирішення суперечок. Випускаються друковані джерела, що висвітлюють проблеми медіації. Нормативно-правовою основою медіації в США стає «Єдиний акт про медіацію 2001 р.» [10, с. 242].

У Європі методи альтернативного вирішення спорів (АВС) найактивніше стала застосовувати Велика Британія, хоча вона не пішла шляхом США, відмовившись від обов'язкової судової медіації та від прийняття спеціального законодавства про медіацію, віддаючи перевагу ринковим механізмам. За підтримки Конфедерації британської промисловості, промислових підприємств і провідних юридичних фірм Великої Британії було засновано групу АВС у Бристолі (ADR Group) і Центр ефективного вирішення спорів у Лондоні (CEDR). Включення інституту медіації до Правил цивільного процесу 1999 року послугувало каталізатором розвитку медіації. До кінця 2009 року в списку Ради цивільної медіації – органу самоврядування британських медіаторів – було близько 50 організацій, що надають послуги медіації та АВС. Відповідно сформувалася стала практика, за якою судова медіація є добровільною: за наявності певних факторів суд рекомендує сторонам звернутися до медіації або іншої форми АВС, але при цьому не має права нав'язувати медіацію сторонам судового розгляду [11].

Перші спроби створити підґрунтя для інституціоналізації практики медіації в Україні були зроблені на початку незалежності України. Розпад Радянського Союзу спричинив хаос у всіх сферах соціального життя, включаючи трудові відносини. Масштабні робітничі страйки охопили Донецьку область – осередок вугільної промисловості. Намагаючись взяти участь у вирішенні проблем, група психологів з Донецька вийшла на контакт з Американською арбітражною асоціацією та Федеральною службою посередництва і примирення США та разом із ними провела низку спільних радянсько-американських семінарів із вирішення конфліктів у Донецькій та Луганській областях, що дало змогу досягти двох важливих результатів. По-перше, у 1994 році Донецький психологічний центр об'єднав зусилля з американською неурядовою організацією «Search for Common Ground» з метою створити перший в Україні центр медіації. Унаслідок такої ініціативи було відкрито вісім центрів медіації по всій Україні за підтримки низки грантів від USAID, фонду «Євразія» та інших донорів. Медіатори одного з найстаріших центрів (Одеська обласна група медіації, створена 1994 року) провели медіацію першої справи, скерованої з суду, ще 1997 року. По-друге, з метою врегулювання трудових конфліктів 1998 року Уряд України за підтримки фінансованого USAID проєкту створив нове урядове агентство – Національну службу посередництва і примирення, що була підзвітна лише Президентові України та уповноважена сприяти врегулюванню колективних трудових спорів [9, с. 75–76].

Окреслена нами стисла генеза інституту медіації дає змогу підсумувати, що основи цього інституту були сформовані ще до писаних правил і законів, проте в Україні інститут медіації почав активно розвиватись зі здобуттям нашою державою незалежності, відходом від радянського минулого та обранням європейського вектора розвитку.

Важливим кроком для розвитку альтернативних способів вирішення спорів у нашій державі стало ухвалення Закону України «Про медіацію». І хоча закон рамковий та, на нашу думку, потребує доопрацювання, деталізації положень, але його прийняття стало новим поштовхом до активного розвитку інституту медіації як позасудової добровільної, конфіденційної, структурованої процедури.

Під час історичного розвитку медіації, примирення та посередництва, ці способи вирішення конфліктів, спорів застосовувалися передусім для вирішення комерційних, трудових, навіть кримінальних справ. Вирішення адміністративних спорів майже не зустрічалося, і це пов'язано переважно з тим, що держава діяла з позиції сили та займала домінуюче становище при вирішенні спорів.

Водночас активне застосування альтернативних способів вирішення публічно-правових спорів пов'язано, зокрема, з реформою державної служби, змінами стосовно державних службовців до можливості безконфліктного врегулювання спорів, що своєю чергою уможливить на практиці реалізовувати конституційне положення про те, що «права і свободи людини та їх гарантії визна-

чають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» [12]. Застосування медіації при вирішенні публічно-правових спорів сприяє конструктивному діалогу між представниками публічної адміністрації та особою. Проте для повноцінного використання інституту медіації для вирішення цього виду спорів в Україні необхідно доопрацювати положення чинних законів у цій сфері, а також прийняти необхідні підзаконні акти, в яких слід конкретизувати та врегулювати права, гарантії, обов'язки сторін спору, який урегулюється за допомогою медіації.

Висновки. Отже, аналіз генези медіації як інструменту вирішення спорів у публічно-правових відносинах дає змогу зробити висновок про те, що спочатку медіація розвивалася у формах примирення та посередництва. І тільки у другій половині XX століття інститут медіації поступово набуває сучасних рис, тобто медіація отримала свою чітку законодавчу регламентацію, визначення поняття та способів її застосування. Але насамперед медіація отримала свій розвиток у вирішенні цивільних і кримінальних суперечок, а вже пізніше – як спосіб вирішення публічно-правових спорів. Це було пов'язано передусім з домінуючим становищем держави та її органів, які зазвичай діяли з позиції сили.

Проте, обравши євроінтеграційний шлях, в Україні реалізується низка важливих реформ, зокрема реформа державної служби та публічного управління, здійснюється адаптація вітчизняного законодавства відповідно до європейських стандартів. Людиноцентричність має стати основним принципом роботи державних службовців. І реалізації цього принципу сприятиме застосування органами публічної влади альтернативних способів врегулювання спорів, зокрема медіації.

Список використаних джерел

1. Карпенко Р. Історичні передумови впровадження медіації в Україні та інших державах. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 4. С. 28–36.
2. Нестор Н. В. Правове регулювання примирення: історичний погляд. *Держава та регіони*. 2010. № 2. С. 165–168.
3. Гриб А. М. Примирення та відновне правосуддя у правовому житті Київської Русі. *Порівняльно-аналітичне право: електронне наук. фахове видання*. 2013. № 2. С. 19–23.
4. Хаустова М. Г. Правова система України: особливості становлення та сутнісні риси. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2011. № 21. С. 65–75.
5. Гриб А. М., Михайлов О. М. Становлення та розвиток інституту примирення на українських землях (IX ст. – 1917 р.): монографія. Одеса: Фенікс, 2018. С. 71–78.
6. Яворницький Д. І. Історія запорізьких козаків: у 3 т. Т. 1. Львів: Світ, 1990. С. 320.
7. Права, за якими судиться малоросійський народ / Відп. ред. та авт. передм. Ю. С. Шемшученко; упорядн. та авт. нарисів К. А. Вислобоков; Ред. кол.: О. М. Мироненко (голова), К. А. Вислобоков (відп. секретар), І. Б. Усенко, В. В. Цветков, Ю. С. Шемшученко. НАН України. Інститут держави і права ім. В. М. Корецького; Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. Київ, 1997. С. 548.
8. Безхлібна Н. Медіація: європейський досвід і українські реалії. *Юридична Газета online*. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/inshe/mediaciya-evropeyskiy-dosvid-i-ukrayinski-realiyi.html> (дата звернення: 10.01.2025).
9. Медіація у професійній діяльності юриста: підручник / авт. кол.: Т. Білик, Р. Гаврилюк, І. Городиський [та ін.]; за ред. Н. Крестовської, Л. Романадзе. Одеса: Екологія, 2019. 456 с.
10. Махова Л. О., Виприцький А. О. Історія міжнародного розвитку та сучасний стан інституту медіації в Україні. *Право і суспільство*. 2018. № 5 (ч. 2). С. 241–247.
11. Кисельова Т. Історія розвитку медіації в світі. Єрмоєнко Г. В., Кисельова Т. С. Про медіацію, або Як швидко вирішити конфлікт без звернення в суд. Київ: Ніка-Центр, 2010. С. 8–21.
12. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996, № 30, ст. 141, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 12.01.2025).

References

1. Karpenko R. Istorychni peredumovy vprovadzhennia mediatsii v Ukraini ta inshykh derzhavakh. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. 2020. № 4. S. 28–36.
2. Nestor N. V. Pravove rehuliuвання prymyrennia: istorychnyi pohliad. *Derzhava ta rehiony*. 2010. № 2. S. 165–168.

3. Hryb A. M. Prymyrennia ta vidnovne pravosuddia u pravovomu zhytti Kyivskoi Rusi. *Porivnialno-analitychne pravo: elektronne nauk. fakhove vydannia*. 2013. № 2. S. 19–23.
4. Khaustova M. H. Pravova systema Ukrainy: osoblyvosti stanovlennia ta sutnisni rysy. *Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovriaduvannia*. 2011. № 21. S. 65–75.
5. Hryb A. M., Mykhailov O. M. Stanovlennia ta rozvytok instytutu prymyrennia na ukrainskykh zemliakh (IX st. – 1917 r.): monohrafiia. Odesa: Feniks, 2018. S. 71–78.
6. Yavornytskyi D. I. Istoriia zaporizkykh kozakiv: U 3 t. T. 1. Lviv: Svit, 1990. S. 320.
7. Prava, za yakymy sudytsia malorosiiskyi narod / Vidp. red. ta avt. peredm. Yu. S. Shemshuchenko; uporiadn. ta avt. narysu K. A. Vyslobokov. Red. kol.: O. M. Myronenko (holova), K. A. Vyslobokov (vidp. sekretar), I. B. Usenko, V. V. Tsvietkov, Yu. S. Shemshuchenko. NAN Ukrainy. Instytut derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho; Instytut ukrainskoi arkhieohrafiï ta dzhereloznavstva im. M. S. Hrushevskoho. Kyiv, 1997. S. 548.
8. Bezkhlibna N. Mediatsiia: yevropeiskyi dosvid i ukrainski realii. *Yurydychna Hazeta online*. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/inshe/mediaciya-evropeyskiy-dosvid-i-ukrayinski-realiyi.html> (data zvernennia: 10.01.2025).
9. Mediatsiia u profesiinii diialnosti yurysta: pidruchnyk / avt. kol.: T. Bilyk, R. Havryliuk, I. Horodyskyi [ta in.]; za red. N. Krestovskoi, L. Romanadze. Odesa: Ekolohiia, 2019. 456 s.
10. Makhova L. O., Vypriyskyi A. O. Istoriia mizhnarodnoho rozvytku ta suchasnyi stan instytutu mediatsii v Ukraini. *Pravo i suspilstvo*. 2018. № 5 (chas. 2). S. 241–247.
11. Kyselova T. Istoriia rozvytku mediatsii v sviiti. Yeromenko H. V., Kyselova T. S. Pro mediatsiiu abo Yak shvydko vyrishyty konflikt bez zvernennia v sud. Kyiv: Nika-Tsentr, 2010. S. 8–21.
12. Konstytutsiia Ukrainy vid 28 chervnia 1996 r. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1996, № 30, st. 141, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (data zvernennia 12.01.2025).

Астрейко В. В. Генеза інституту медіації як інструменту вирішення спорів у публічно-правових відносинах

У статті розглядається історичний розвиток і становлення інституту медіації як одного з альтернативних способів вирішення публічно-правових спорів і конфліктів як в Україні, так і в світі. Зокрема, досліджено започаткування та функціонування процедур примирення, посередництва як фундаменту для виникнення медіації в Стародавньому Римі та Стародавній Греції, середньовічній Європі, у США, Великій Британії та інших країнах, в Україні на різних етапах її історичного розвитку.

Ключові слова: медіація, публічно-правові відносини, публічно-правовий спір, адміністративний орган, альтернативні способи вирішення спорів.

Astreiko V. V. The genesis of the mediation institute as a dispute resolution tool in public-legal relations

The article highlights the historical development of the institution of mediation and its relationship with the evolution of mechanisms of reconciliation and mediation in different cultures. Initially, mediation was not enshrined in law and operated through oral traditions that contributed to the peaceful resolution of conflicts. In particular, in Ancient Rome, in the Laws of the XII Tables, the possibility of peaceful resolution of conflicts before the start of the trial was first recorded, which became the first written evidence of the use of reconciliation. Similar practices existed in Ancient Greece, where the institution of “proxenia” was aimed at the peaceful resolution of disputes between cities and foreigners.

In Ukraine, the first elements of mediation can be observed as early as the times of Kyiv Rus, when the “Ruska Pravda” established the possibility of replacing blood feud with monetary compensation. Although this was not a direct conciliatory procedure, it gradually formed the foundations of restorative justice. The development of mediation in Ukraine took place under the influence of various legal traditions, in particular the Polish-Lithuanian legal heritage and Magdeburg law, which was actively used in the Lithuanian statutes of the 16th–18th centuries, which established the possibility of resolving disputes with the help of mediators.

The institution of mediation was also an important element of the judicial practice of the Zaporizhian Sich, where reconciliation between the parties was encouraged. Already in the second half of the twentieth century, in particular in Anglo-Saxon countries, mediation began to develop actively through special courses and regulatory legal acts that determined its application in judicial practice. In Europe, Great Britain became the first country to integrate mediation mechanisms into the system of alternative dispute resolution.

Thus, the institution of mediation has gone through numerous stages of development, under the influence of different legal traditions and cultures, and today is an important tool for the peaceful settlement of public-law disputes in modern legal systems. However, to ensure the possibility of using mediation in resolving public-law disputes in Ukraine, this institution requires more detailed study and clear regulatory regulation.

Key words: mediation, public-legal relations, public-legal dispute, administrative body, alternative methods of dispute resolution.

DOI: 10.33663/2524-017X-2025-16-348-353